

İLKÖĞRETİM OKULLARI 3. SINIF HAYAT BİLGİSİ DERS İÇERİĞİNİN AMAÇLARLA TUTARLILIK VE ÖĞRENCİ SEVİYESİNE UYGUNLUK AÇISINDAN YETERLİLİK DÜZEYİ (STANDART BELİRLEME-ERZURUM İL ÖRNEĞİ)

Gürbüz OCAK

Afyon Kocatepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Afyon/TÜRKİYE

H. Ömer BEYDOĞAN

Gazi Üniversitesi, Kırşehir Eğitim Fakültesi, Kırşehir/TÜRKİYE

Geliş Tarihi: 20.02.2004

Yayına Kabul Tarihi: 11.04.2005

ÖZET

Bu araştırmanın temel amacı; İlköğretim okullarında uygulanan üçüncü sınıf Hayat Bilgisi dersi programının içerik bakımından, öğretmen görüşlerine göre analiz edilerek, hayat bilgisi dersine yönelik standartları oluşturmaktır.

Bu amacı gerçekleştirmek için, öncelikle yapılan literatür taraması sonucu oluşturulan hayat bilgisi dersi içerik standartları anketi, öğretmen görüşlerine dayalı olarak geliştirilmiş ve standartlar faktör yüklerine göre gruplanmıştır. Geliştirilen içerik standartları anketi ile öğretmen görüşlerine dayalı olarak, hayat bilgisi dersi içerik standartlarının; amaçlarla tutarlılık düzeyi, öğrenci seviyesine uygunluk düzeyi ve içerikte(ders kitabında) yer alma düzeyi araştırılmıştır.

Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini, çalışma evrenini oluşturan Erzurum ili sınırları içinde yer alan 70 ilköğretim okulundan tesadüfi örnekleme ile seçilen 36 ilköğretim okulunda görev yapan 533 öğretmen oluşturmuştur. Geri dönüşü sağlanan 374 tane içerik standartları anketinden elde edilen veriler, bilgisayarda SPSS istatistik programı yardımıyla frekans, yüzde, Khikare teknikleri kullanılarak çözümlenmiştir. Anlamlılık testlerinde $\alpha:0.05$ düzeyi esas alınmıştır.

Elde edilen verilerin değerlendirilmesi sonucunda öğretmenlerce, geliştirilen içerik standartları; amaçlarla tutarlılık düzeyi bakımından %86.5, öğrenci seviyesine uygunluk düzeyi bakımından %89.6 oranında desteklenmiş; ancak bu standartların içerikte(ders kitabında) yer alma düzeyi 14.6 oranında desteklenmiştir. Öğretmenlerce, standartların içerikte(ders kitabında) %85.4 oranında yer almadığına karar verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hayat Bilgisi Dersi, Standart, İçerik, Öğrenci seviyesi.

THE PROFICIENCY LEVEL OF GOALS OF CONSISTENCY AND TO APPROPRIATENES TO THE LEVEL OF PUPILS FOR HUMANITIES COURSE IN 3RD YEAR OF PRIMARY SCHOOLS (STANDART DEFINITION- ERZURUM CITY SAMPLE)

ABSTRACT

The aim of this study is to establish the contextual standards of the social studies lesson in the third year primary school by analyzing the views of teachers.

Thus, with the help of literature review, the questionnaire for the contextual standars of social studies lesson was developed depending on the views of teachers and standards were grouped according to the

importance of factors. With this questionnaire some features of the contextual standards of the social studies lesson were analyzed. For example their level of consistency with goals, appropriateness to the level of pupils and the existence in context (textbook) were examined.

In the study a survey method was used. Subjects were 533 teachers in 36 primary schools selected out of 70 with a random sampling technique in Erzurum city. The data from 374 received questionnaires were analyzed by using frequency, percentage, and χ^2 square techniques with SPSS at the $\alpha:0,05$ significance level.

As a result of the statistical analyses, the developed standards were supported by teachers according to goals of consistency 86.5%, to appropriateness to the level of pupils 89.6%, but to their existence in context (in the textbook) 14.6%. 85.4% of the teachers decided that standards do not exist in the context.

Key Words: Humanities Course, Standard, Contextual, The Level Of Pupils.

GİRİŞ

Toplumda uygarca yaşamın temeli eğitimidir. Dünyada meydana gelen hızlı değişimler eğitimin de çağa uygun olarak değişmesini gerektirmektedir. Buna bağlı olarak eğitim programlarının da içerik bakımından nitelikli bir şekilde kendini yenilemesi gerekmektedir. Eğitim alanında niteliğin geliştirilmesi, eğitim kurumlarının en önemli problemlerinden biri olmuştur. İlköğretimin en önemli hedefi; çocuğun yaşadığı ortamda doğal ve toplumsal çevresine uyumunu sağlayarak onu bir üst öğrenime hazırlamaktır. İlköğretimin bu hedefine ulaşabilmesi için eğitimin niteliğinin sürekli yenilenerek geliştirilmesi gereklidir. Eğitimin niteliğinin geliştirilmesi temelde eğitim programlarının geliştirilmesiyle ilişkilidir. Ülkenin eğitim amaçlarına uygun olarak hazırlanmış ve sürekli yenilenen bir eğitim programı eğitimin nitelik sorunlarının çözümüne büyük ölçüde yardımcı olacaktır. Eğitim programları, eğitimin planlı ve kontrollü bir süreç olmasını sağlar.

Eğitim programlarının geliştirilmesi gelişigüzel yapılamaz. Program geliştirmede istenilen sonuçlara ulaşmak için programın amaç, içerik, öğretme-öğrenme süreçleri ve değerlendirme alanlarında analizlerin yapılması gerekmektedir(Uçan, 1989, s.59).

Program geliştirmenin temel öğelerinden biri olan içerik, eğitim programının hedef davranışlara ulaşmasını sağlayan bir araçtır.

Eğitim programları içerik bakımından çağdaş olmalı bu nedenle dünyada meydana gelen son değişimler eğitim programı içeriğine yansıtılmalıdır. Eğitim programına yansıtılacak içerikte neler olmalıdır? Nasıl bir içerik seçilmeli? Bu içeriğin seviyesi ne olmalı? Seçilen içerik nasıl düzenlenmeli? İçeriği uygulayıcı mı, yasa koyucular mı seçmeli? Bütün bu soruların her biri ayrı bir tartışma ve araştırma konusudur.

Çocuk, ülkemizde 8 yıllık olan ilköğretim okullarının ilk sınıfında, öğrenciyi hayata, toplumsal yaşamın kural ve gerçeklerine hazırlayan Hayat Bilgisi dersiyle tanışır. Hayat bilgisi dersi ilköğretim okulunun ilk üç sınıfında mihver ders olarak okutulmaktadır. İlköğretimde diğer dersler bu ders etrafında şekillenmekte, üniteleri bu derse göre düzenlenmektedir. Bu yaş grubu için bu kadar önemli olan bir dersin içeriği ne olmalıdır?

Bu derste içerik değişen toplum yaşantısına göre şekillendirilmeli, ancak bu şekillendirme gelişigüzel yapılmamalıdır. Ders içeriğinin bir standardı olmalıdır ve bu standarda göre de ders içeriği biçimlendirilmelidir.

Yapılan bu araştırma yoluyla ilköğretim okullarının üçüncü sınıflarında okutulan Hayat Bilgisi dersine ait içerik öğretmen görüşlerine dayalı olarak analiz edilmeye çalışılmış ve yine öğretmen görüşlerine dayalı olarak Hayat Bilgisi Dersi İçerik Standartları geliştirilmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı; İlköğretim okullarında uygulanan üçüncü sınıf Hayat Bilgisi dersi programının içerik bakımından, öğretmen görüşlerine göre, analiz edilerek hayat bilgisi dersine yönelik standartların oluşturulmasına katkı sağlamaktır.

Standartların hazırlanmasında, ilgili kurum ve kuruluşların (üniversite, meb...) dengeli bir şekilde katılımı sağlanarak kurumlar arası uzlaşma sağlanmalıdır. Bu anlayıştan hareketle bu çalışmada, 3. sınıf hayat bilgisi dersi için öğretmenler arası uzlaşma sağlanmaya çalışılmıştır.

Bu temel amaca yönelik olarak;

Belirlenen hayat bilgisi dersi içerik standartları öğretmen görüşlerine göre,

- Amaçlarla tutarlılık düzeyi,
- Öğrenci seviyesine uygunluk düzeyi,
- İçerikte (ders kitabında) yer alma düzeyi bakımından araştırılmıştır.

Araştırmanın Önemi

Demirel tarafından 1988 yılında yapılan bir araştırmada, araştırmaya katılan uzmanlar bir programın temel öğelerinin; amaçlar (hedefler), muhteva (içerik), öğretme öğrenme süreçleri (eğitim durumları) ve değerlendirme olduğunu belirtmişlerdir (Demirel, 1999, s.65). Ancak Tabata-Baker modeline benzer bir modeli program geliştirme modeli olarak benimseyen ülkemizde, Varış (1994)'ında

belirttiği gibi muhteva adeta emektar bir hizmetçi muamelesi görmüş, istendiği takdirde çağrılıp oturtulabilecek sabit bir unsur olarak algılanmıştır (Varış, 1994: 155). Oysa içerik çağa ayak uyduracak şekilde gerek eğitim programı hazırlanmadan gerekse süreç içerisinde yapılan analizlerle yenilenmeli, günün şartlarına göre düzenlenmelidir.

Çocuğun hayatında önemli bir yere sahip olan Hayat Bilgisi dersi içeriğinin de şüphesiz büyük bir titizlikle seçilmesi gereklidir. Program geliştirme sürecinin önemli bir aşaması olan içerik seçimi konusunda, ne yazık ki diğer derslerde olduğu gibi hayat bilgisi dersinde de bir standardımızın olmayışı her program hazırlanışında yeni sorunları beraberinde getirmiştir. Programları daha etkin hale getirecek doğru kararların alınabilmesi için bu kararların dayanaklarının bilimsel çalışmalarla araştırılması, uygulanması ve değerlendirilmesi gerekir. Program geliştirme sürecinin her aşamasında önemli bir role sahip olan öğretmenin şüphesiz program içeriğinin hazırlanması sürecinde görev almaması düşünülemez.

Eğitimin fonksiyonel ve anlamlı bir süreç olduğu düşünülürse, eğitim amaçlarının gerçekleştirilmesinde önemli bir kaynak durumunda bulunan içeriğin, çağın gereklerine uygun hale getirilebilmesi için sürekli yenilenmesi ve geliştirilmesi gereklidir. İlköğretimin üçüncü sınıfı hayat bilgisi dersinin son kez okutulduğu ve bu ders yoluyla çocuğun kazanması gereken davranışların şekillendiği bir dönemdir. Çocuk bu dönemde edindiği davranışlarla diğer beş sınıfta okuyacağı Sosyal Bilgiler ve Fen Bilgisi derslerine hazırlanır.

Bu nedenlerle ilköğretim okulları üçüncü sınıf hayat bilgisi dersi içeriğinin öğretmen

görüşlerine göre belirlenen standartların bazı değişkenler açısından ele alınarak incelenmesinde yarar görülmektedir. Standartlar sayesinde uygun kalitede eğitim yapılabilir. Standartların belirlenmesiyle birlikte hayat bilgisi içeriğindeki gereksiz bilgiler en az düzeye inebilir. Standartların güncellenebilmesi için her türlü bilimsel ve teknik incelemelerin yapılması, benzer çalışmaların takip edilmesi ve eğitimde toplam kalitenin yakalanabilmesi için içerik standartların tespit edilmesi gereklidir.

Problem Cümlesi

İlköğretim okulları üçüncü sınıf hayat bilgisi ders içeriğinin belirlenen standartlar bakımından, öğretmen görüşlerine göre bazı değişkenler açısından yeterlilik düzeyi nedir?

Alt Problemler

- Belirlenen hayat bilgisi dersi içerik standartlarının öğretmen görüşlerine göre, amaçlarla tutarlılık düzeyi nedir?
- Belirlenen hayat bilgisi dersi içerik standartlarının öğretmen görüşlerine göre, öğrenci seviyesine uygunluk düzeyi nedir?
- Belirlenen hayat bilgisi dersi içerik standartlarının öğretmen görüşlerine göre, içerikte(ders kitabında) yer alma düzeyi nedir?

Sayıtlar

Bu araştırmanın dayandığı temel sayıtlar;

- Araştırmaya katılan öğretmenler; uygulanan ölçme aracındaki üçüncü sınıf hayat bilgisi program içeriğiyle ilgili standartları, gerçek görüş ve eğilimlerini yansıtacak biçimde, içten ve yansız olarak değerlendirmişlerdir.

- Bu çalışma için seçilen araştırma yöntemi çalışmanın amacına uygundur.
- Geliştirilen “içerik analiz anketi”nin geçerliliği ve güvenilirliği konusunda uzman kanıları ve uygulanan istatistiksel tekniklerin yeterli olduğu varsayılmıştır.
- Hazırlanan soruların ilköğretim okulu üçüncü sınıf hayat bilgisi içerik alanını kapsayacak nitelikte olduğu varsayılmıştır.

Sınırlılıklar

- Araştırmanın bulguları, öğretmenlerin 2001-2002 öğretim yılı birinci döneminde uygulanan anket sorularına verdikleri cevaplarla sınırlıdır.
- Araştırma 2001-2002 öğretim yılında Erzurum il sınırları içinde görev yapan, ilköğretim I. kademe öğretmenlerinden örnekleme alınan öğretmenlerle sınırlıdır.
- Araştırma ilköğretim okulları üçüncü sınıf hayat bilgisi program içeriğiyle sınırlıdır.
- Araştırma, kapsamının daraltılabilmesi için çalışmada kullanılan değişkenlerle sınırlıdır.

Araştırmanın Modeli

İlköğretim okullarında uygulanmakta olan 3.sınıf Hayat Bilgisi program içeriğine ilişkin olarak; öğretmen görüşlerine dayalı içerik analizini içeren bu çalışmada survey yöntemi benimsenmiştir. Araştırmanın modeli taramayı esas almıştır.

Tarama modelleri, geçmişte ya da günümüzde varolan bir durumu, olduğu gibi betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları

herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez (Karasar, 1991: 77).

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini, Türkiye'deki ilköğretim okullarında görev yapan sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Çalışma evrenini ise, 2001-2002 öğretim yılında Erzurum Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı Erzurum merkezde yer alan 70 ilköğretim okulunun sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Çalışma evreni, ulaşılabilen evrendir. Araştırmacının, ya doğrudan gözleyerek ya da ondan seçilmiş bir örnek küme üzerinde yapılan gözlemlerden yararlanarak, hakkında görüş bildirebileceği evren çalışma evrenidir (Smith, 1975: 107). Bu çalışmada, çalışma evrenini temsil edecek örneklemin belirlenmesi tesadüfî örnekleme yöntemine göre yapılmıştır. Bu çalışmada, Erzurum İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden edinilmiş olan ilköğretim okulları listesinden yararlanılarak tesadüfî örnekleme yöntemi ile 36 ilköğretim okulu örnekleme alınmıştır. Bu şekilde 36 ilköğretim okulundaki 463 sınıf öğretmeni araştırmanın örneklemini oluşturmuştur.

Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi

Araştırmanın temel probleminin çözümü için gerekli bilgilerin toplanması amacıyla "içerik analiz anketi" geliştirilmiştir. Anketin geliştirilmesi aşamasında, benzer nitelikteki bilgi toplama araçları, aynı seviyedeki öğrenci grubuna hitabeden yurt dışı sosyal çalışma içerik standartları ve bilimsel çalışma içerik standartları incelenmiştir.

1992 yılında ABD'de The Board of Directors of National Council for the Social Studies tarafından sosyal çalışmalar eğitim programı standartları açıklanmış ve sosyal çalışmalar şu şekilde tanımlanmıştır:

"Sosyal çalışmalar halk yeterliliğini tamamlamak için sosyal ve insanlığa ait bilimlerini tamamlama çalışmasıdır. Okul programı içinde sosyal çalışmalar hem antropoloji, arkeoloji, ekonomi, coğrafya, tarih, hukuk, felsefe, politik bilimler, psikoloji, din ve sosyoloji gibi disiplinlerden alınan sistematik bir çalışma koordinasyonunu sağlar hem de insanlığa ait matematik ve doğa bilimlerinin içeriğini ayırır. Sosyal çalışmaların temel hedefi, dünyada demokratik bir toplum, farklı kültürlerde bile iyi bir vatandaş olmak için mantıklı kararlar verme ve bilgi toplama yeteneklerini geliştirme amacıyla genç insanlara yardım etmektir." (<http://www.ncss.org/home.html>).

Sosyal çalışmalar, ABD'de ana sınıftan on ikinci sınıfa kadar öğretilir. Sosyal çalışmalar eğitim programı öğrencilere doğru ve pozitif vatandaşlık görüşü oluşturmada ve sürekli sorunlarını söyleyebilen vatandaşlar olmada, medeni fikirleri ve uygulamaları desteklemede ve demokratik cumhuriyeti geliştirmede yardımcı olur. İçerik konuları, gençlerin gelecekteki vatandaşlık ihtiyaçlarını ve toplumsal beklentilerini belirttiği ve diğer disiplin alanlarından alındığı için her seviyedeki eğitim programlarına uygulanabilir. Bütün bir alan olarak sosyal çalışmaları kapsayan uygulamalar; vatandaşlık idealleri, tutumlar, yetenekler ve bilgi için ilk, orta ve yüksek okul seviyelerindeki öğrenci başarısı beklentilerini karşılar niteliktedir.

Sosyal çalışma konuları;

1. Kültür
2. Zaman- değişim ve süreklilik
3. İnsanlar ve çevre
4. Bireysel gelişim ve çevre

5. Bireysellik, gruplar ve kurumlar
6. Güç, otorite, hükümet
7. Üretim, dağıtım ve tüketim
8. Bilim, teknoloji ve toplum
9. Küresel ilişkiler
10. Halk idealleri ve uygulamalar (<http://www.ncss.org/home.html>)

ABD’de Bilim Eğitimi Standartları (National Science Education Standards), sekiz konu başlığı altında toplanmıştır. Bunlar:

1. Bilimde yöntem ve kavramları tanıma
2. Bilimsel araştırma
3. Fizik bilimleri
4. Yaşam bilimi
5. Dünya ve uzay bilimi
6. Bilim ve teknoloji
7. Bireysel ve sosyal perspektifte bilim
8. Bilimin doğası ve tarihi (<http://www.nap.edu>).

Veri toplama aracı olarak “içerik analiz formu”nun geliştirilmesinden önce, yukarıdaki başlıkları içeren aynı yaş grubuna yönelik standartlar incelenmiş ve bunlardan 3.sınıf hayat bilgisi programına uygun olanları içerik analizi anketine alınmıştır. Bu standartlarla birlikte uygulamadaki hayat bilgisi programının içeriği incelenerek, özel amaçlar düzeyinde standartlar oluşturularak programla örtüşenler veri toplama aracına alınmıştır.

Veri toplama aracında, kaynak kişi için cevaplama ve araştırma için değerlendirme kolaylığı sağlaması gibi yararları (Karasar, 1991: 176) olması açısından yeteri sayıda kapalı uçlu sorular kullanılmıştır.

Veri toplama aracı taslak haline getirildikten sonra, konu alanı uzmanlarının ve öğretim elemanlarının görüşleri alınmıştır. Alınan görüş ve öneriler doğrultusunda geliştirilen ve değiştirilen anket formu ön uygulama için hazır hale getirilmiştir. Örneklemin özelliklerini taşıyan bir öğretmen grubuna uygulanmıştır. İlk uygulama sonucunda formun yetersizlikleri uygulama yapılan grubun görüş ve önerileri doğrultusunda yeniden düzeltilerek geliştirilmiştir. Form ikinci kez farklı bir gruba uygulandıktan sonra madde konularına göre düzenlenmiştir. Daha sonra birinci bölümünde kişisel bilgilere, ikinci bölümünde hayat bilgisi içerik standartlarına ilişkin 103 maddeden oluşan “içerik analizi (standart belirleme) formu” 100 kişilik örneklem grubuna uygulanmıştır.

Bu uygulama sonucunda elde edilen verilerin analizi için SPSS for Windows programı kullanılmıştır. Formda yer alan maddelerin bir değişken grubunda kümelenmelerini sağlamak ve boyutlarını görmek için temel bileşenler faktör analizi yapılmıştır. Faktör Analizi birbiriyle ilişkili veri yapılarını birbirinden bağımsız ve daha az sayıda yeni veri yapılarına dönüştürmek, bir oluşumu, nedenini açıkladıkları varsayılan değişkenleri gruplayarak ortak faktörleri ortaya koymak, bir oluşumu etkileyen değişkenleri gruplamak, majör ve minör faktörleri tanımlamak amacıyla başvurulan bir yöntemdir (Özdamar, 1999: 233). Bu analiz sonucunda faktör yükleri .40’ın üzerinde olan maddeler bir sonraki uygulamada yorumlanmak üzere ölçme aracına alınmıştır. Daha sonra faktör analizi sonucunda grupları oluşturmak amacıyla Kaiser normalizasyonu kullanılmış ve 24 grup oluşturulmuştur. Bu gruplardaki maddelerden faktör yükü .40’ın altında olan maddeler çıkartılmış ve 1-2 maddelik

grupların birleştirilmesi yoluna gidilmiştir. Böylece madde sayısı 96'ya ve grup sayısı 15'e indirilmiştir.

Yapılan bu analiz çalışmalarından sonra ankette yer alan standartların değişkenlere göre düzeylerini belirlemek amacıyla içerikle doğrudan ilişkili olan 3 değişken eklenmiştir. Hayat bilgisi içerik standartlarının bu değişkenlere göre düzeylerini öğretmen görüşlerine göre değerlendirmek için "içerik analiz formu" uygulamaya hazır duruma getirilmiştir.

Verilerin Çözümlemesi

Araştırma verilerinin elde edildiği anket formları toplanarak kontrol edildikten sonra, SPSS for Windows programına kodlanarak girilmiştir. Verilerin çözümlemesinde, frekans ve yüzdelik değerlerin yanı sıra nonparametrik bir test olan X^2 (Khi Kare) istatistiksel tekniği kullanılmıştır. Bazı gözlemler belirli ölçme araçları (anket, soru formları, Likert ölçekli geliştirilmiş indexler) aracılığıyla elde edilir. Bu veriler skor değerler olarak elde alınır. Khikare testi parametrik olmayan testler içinde en yaygın kullanımı olan testlerdendir(Özdamar, 1999: 334). Değişkenler arasındaki ilişkinin

anamlılığının test edildiği Khikare çözümlenmesinde her gözenek için, beklenen değer hiçbir zaman sıfır olmaması ve beklenen değeri beş/beşin altında olan gözenek sayısı, toplam gözeneklerin yüzde 20'sini geçmemesi gerekir (Karasar, 1991: 243). Khikare testinin anlamlı bulunması iki değişken arasında bir ilişki olduğunu belirtir(Kaptan, 1993: 270).

İçerik analiz formunda belirlenen değişkenlere ilişkin tanımlık değerler; tamamen katılıyorum-4, kısmen katılıyorum-3, çok az katılıyorum-2, hiç katılmıyorum-1 şeklinde düzenlenmiştir. Elde edilen verilere $p= 0,05$ düzeyinde Khikare tekniği uygulanmıştır.

Bulgular ve Yorumlar

Elde edilen verilere uygulanan Khikare tekniği sonucunda bütün maddelerin her biri için ayrı ayrı hesaplanan Khikare değeri, 0,05 düzeyinde tablo $X^2(7.82)$ değerinden büyük bulunmuştur. Bu değerler öğretmen görüşleri arasında bir ilişkinin var olduğunu göstermektedir. Ancak madde sayısının fazla olması nedeniyle her maddenin X^2 değeri tabloda verilememiştir.

Tablo 1: Standartların değişkenlere göre desteklenme düzeyleri

	No	Değişkenler		Faktör yükü	A. Amaçlarla Tutarlılık Düzeyi(%)	B. Öğrenci Seviyesine Uygunluk Düzeyi(%)	C İçerikte (Ders Kitabın-da) Yer Almaktadır(%)
		Standartlar					
Araştırma, Bilim, Teknoloji ve Toplum Arasındaki İlişkileri Tanıtıcı Standartlar	1	İçerik, doğa olayları hakkında merak uyandırmaya yönlendirmeli		.864	81.3	81.8	43.3
	2	İçerikte gözlemsel ve deneysel araştırma planı örneklerine yer verilmeli		.789	68.5	74.3	40.6
	3	Değişik kaynaklardan bilgi toplama, kaydetme, ölçme ve gözlem yapma yolları anlatılmalı		.764	60.7	66.4	34.5
	4	Öğrencilerin araştırma yapabilmesi için yakın çevreden seçilen bir problemin çözümleri, çözümlerin sunulması (sözlü, yazılı veya resimlerle) ve uygulanmasıyla ilgili örnek durumlar bulunmalı		.671	58.2	56.9	32.1
	5	Öğrencilere sınıf içinde bilimsel bir faaliyet sırasında dikkat etmeleri gereken, güvenlik kuralları tanıtılmalı		.662	64.5	64.7	32.0
	6	Yeni araçlarının kullanımıyla ilgili ön bilgilere yer verilmeli		.607	51.3	56.4	28.9
	7	Yakın çevrede bulunan kaynak çeşitleri (madenler, su, gaz gibi) tanıtılmalı		.545	56.5	57.5	33.4
	8	Çevredeki canlıların sayısal değişimlerini açıklayıcı örnekler bulunmalı		.572	55.4	54.3	26.7
	9	İçerikte sebep ve sonuç açıklanmalı ve ilgili örnekler sunulmalı		.549	59.1	69.5	29.7
	10	Öğrencilerin, sınıfta yaptıkları bir aktivitenin de bilim olabileceğini gösteren örnekler yer verilmeli		.517	58.6	58.3	24.0
	11	Teknolojik bir buluşun dünyamızı ve insanlığı nasıl etkilediğini anlatan örnekler yer verilmeli		.452	60.9	60.4	34.2
	12	Doğal ya da insan yapımı materyal ve objelerin sınıflandırılmasıyla ilgili örnekler yer verilmeli		.509	54.6	60.1	26.5
	13	Gözlem ve araştırma verilerini analiz etme ve yorumlama yolları açıklanmalı		.501	64.7	65.0	33.4
	14	Doğa olaylarının örnek modellerini (yağmur, kar, deprem gibi) yapma yolları gösterilmeli		.457	73.3	68.4	32.9
	15	Kız/erkek olarak üyesi olduğu grup içindeki bireylerin görev ve rolleri tanıtılmalı.		.769	64.5	67.4	31.4
	16	İçerikte, öğrencinin kendi bireysel özelliklerini diğer öğrencilerle karşılaştırma yapabilmesi için örnekler bulunmalı		.610	55.6	62.0	29.6
	17	Bilim ve teknolojiye katkıda bulunan insanlar tanıtılmalı		.423	54.3	55.9	38.0
Üretim, Tüketim ve Dağıtım İçin Organize Olan İnsanların Çalışmalarını İlerleten Standartlar	18	İçerikte, arz-talep-fiyat gibi ekonomik kavramlar açıklanmalı, ürün fiyatlarının, arz-talep dengesine göre belirlendiğini gösteren örnekler sunulmalı		.871	49.0	48.4	27.0
	19	Sınıfta ya da küçük bir grupta ekonominin sembolik bir uygulamasını gösteren örnekler bulunmalı		.639	50.5	58.5	32.9
	20	Malların yapımı, alımı, satımı ve ekonomik sistemdeki kullanım durumlarına ilişkin örnekler yer verilmeli		.635	55.1	55.3	23.7
	21	Hükümetin bilim ve teknolojiye uyguladığı politika ve yasalarla ilgili örnekler tanıtılmalı		.723	56.1	54.0	22.0
	22	İçerikte, eleştirel düşünce, uzlaşma, teklif etme gibi karar verme metodları açıklanmalı		.699	57.8	62.0	22.1
	23	Öğrencilerin, bilim ve teknolojinin çevreyi değiştirme şekillerini, incelemesini sağlayacak örnekler bulunmalı		.628	55.9	56.6	29.2
	24	Ülkelerin birlikte yaptığı Dünya Sağlık Örgütü, UNESCO gibi organizasyonlar tanıtılmalı		.439	52.4	58.0	29.2
	25	Bilinçli tüketicilikle ilgili konular ve örnekler yer verilmeli		.510	69.3	71.7	65.8

	No	Değişkenler	Faktör yükü	A. Amaçlarla Tutarlılık Düzeyi (%)	B. Öğrenci Seviyesine Uygunluk Düzeyi (%)	C İçerikte (Ders Kitabında) Yer Almaktadır (%)
		Standartlar				
Yaşadığı Çevreyi Harita Kullanarak Öğrenmelerini Sağlayan Çalışmaları İçeren Standartlar	26	Öğrencilerin seviyelerine uygun olarak; harita, atlas gibi coğrafya araçlarını kullanmalarına imkan verilmeli	.865	57.7	60.7	33.7
	27	Öğrencinin bir geziye çıkarken haritadan yararlanmasına imkan vermeli	.696	52.7	51.6	32.4
	28	İçerik, haritadaki ölçek ve sembolleri tanıtmalı	.730	60.9	58.5	31.0
	29	Öğrencilere ölçek kullanarak, harita üzerindeki bir uzaklığı ölçme bilgisi vermeli	.606	60.7	57.5	28.1
	30	İçerikte sembol ve ölçek kullanarak bir haritanın nasıl çizildiği gösterilmeli	.428	51.1	50,0	31.3
	31	Öğrenciyi, toplumların belirli doğal kaynakları tercih etmesinin sebeplerini tartıştırmaya yönlendirmeli	.453	52.4	52.4	33.4
	32	İçerikte, öğrencilere, “renkli bir siyasi haritaya ülke veya şehirleri yerleştirme” becerisini kazandıracak bilgiler bulunmalı	.402	52.7	50.3	28.3
	33	İçerikte, öğrencilere; harita üzerine doğal özellikleri yerleştirme ve adlandırma becerisi kazandırmaya yönelik bilgiler bulunmalı	.411	52.9	54.0	22.7
	34	Bir haritada dünyanın bütününe ya da parçasının nasıl temsil edildiği tanıtılmalı	.810	61.3	63.1	30.2
	35	İçerikte; güncel haberlerin yer aldığı bir haritanın değişik örnekleri bulunmalı	.782	50.5	51.3	24.9
	36	Ülkemizin ihtiyaçlarını açıklamalı ve ihtiyaçlarını karşılayabilen diğer ülkeleri örneklemeli	.512	46.8	52.2	25.9
	37	İçerik öğrencileri güncel ve mahalli sorunları tartıştırmaya yönlendirmeli	.464	57.5	61.0	32.3
Öğrencilerin Kültürü ve Kültürel Özellikleri Öğrenmesini Sağlayan Çalışmaları İçeren Standartlar	38	İçerik yöresel giyinme ve yiyecek tiplerini tanıtmalı	.431	54.0	57.2	28.6
	39	Kültürler arasındaki benzerlik ve farklılıkları karşılaştırma yolları anlatılmalı	.472	45.5	45.0	24.6
	40	İçerik öğrenciyi bir konuyla ilgili, zaman içindeki değişimin sebeplerini açıklamaya yönlendirmeli	.724	49.5	54.5	29.7
	41	Öğrencinin, geçmiş olaylarla ilgili hikayelerin benzerlik ve farklılıklarını karşılaştırabilmesi için örnek durumlar bulunmalı	.492	58.3	60.4	35.3
	42	İçerikte, toplumların belli kültürlerde yaşamayı niçin tercih ettiği açıklanmalı	.484	50.8	57.0	25.6
	43	Farklı yer ve zamanlardaki insanların aynı konuyla ilgili, farklı dünya görüşleri tanıtılmalı	.741	51.3	54.3	35.6
	44	Öğrenciye toplumsal değişim tanıtılmalı ve öğrencinin gelecekte bunların etkilerini tanımasını sağlayacak örnekler bulunmalı	.406	49.4	52.7	31.5
	45	İçerikte, farklı geçmişten gelen insanların topluma nasıl katkıda buldukları anlatılmalı	.424	54.0	58.0	38.7
	46	İçerik, öğrencileri farklı toplumlardaki ortak sorunların çözümlerini tartıştırmaya yönlendirmeli	.525	53.2	49.5	23.8
	47	Davranışların, tutumların, değerlerin ve fikirlerin gelişmesinde kültürün etkisini anlatmalı	.340	51.5	55.6	30.2
	48	Değerler ve inançların kuralları etkileme biçimlerine ilişkin örneklere yer verilmeli	.800	68.1	67.1	38.5

	No	Değişkenler		Faktör yükü	A. Amaçlarla Tutarlılık Düzeyi (%)	B. Öğrenci Seviyesine Uygunluk Düzeyi (%)	C İçerikte (Ders Kitabında) Yer Almaktadır (%)
		Standartlar					
Küresel ilişkileri öğrenmelerini sağlayan çalışmalar	49	İçerikte, dil, sanat, müzik, inanç sistemi ve diğer kültürel elemanların insanlarla ilgileri tanıtılmalı	.793	58.0	58.8	32.9	
	50	Öğrencileri, küresel sorunları (küresel ısınma gibi)tartışmaya yönlendirmeli	.678	48.1	49.7	24.0	
	51	İçerikte, küresel bir toplumda teknolojinin etkileri tanıtılmalı	.439	52.4	55.1	24.6	
	52	İçerikte toplumların birbirine yardım etme yolları açıklanmalı	.575	60.2	56.6	31.8	
	53	İçerikte hükümetimizin diğer hükümetlerle ilişkileri açıklanmalı	.366	56.7	55.9	22.2	
Madde Enerji ve uzayı tanıtıcı standartlar	54	İçerikte, öğrenci seviyesine uygun olarak hareket-kuvvet-enerji ilişkisi anlatılmalı	.718	62.9	64.8	51.1	
	55	Öğrenci seviyesine uygun olarak maddenin özellikleri (katı-sıvı-gaz maddeler, sertlik, yumuşaklık, renk, koku gibi) tanıtılmalı	.670	77.6	75.6	68.7	
	56	İçerikte, seviyeye uygun olarak uzay ve güneş sistemi tanıtılmalı	.753	75.6	69.2	67.1	
Canlı ve Cansız Varlıkları Tanıtıcı Standartlar	57	İçerikte, canlı varlıklar seviyeye uygun olarak tanıtılmalı, canlı varlıkları koruma yolları anlatılmalı	.841	74.6	71.7	66.6	
	58	İçerikte, cansız varlıklar seviyeye uygun olarak tanıtılmalı, cansız varlıkları koruma yolları anlatılmalı	.771	73.5	73.5	69.8	
	59	İçerikte, insan vücudu seviyeye uygun olarak tanıtılmalı, sağlıklı yaşam için yapılması gerekenlere yer verilmeli	.693	78.3	78.4	74.9	
	60	İçerikte, vatandaşların halk politikalarında etkili olabileceği hareketler açıklanmalı	.523	57.0	50.8	29.9	
	61	İçerikte, sosyal sorunları çözümlenmede kullanılan toplumsal politikaları gösteren örnekler yer verilmeli	.503	46.3	53.2	28.0	
	62	İçerik toplumla ilgili güncel olayların, yaşanan dönemdeki sebep ve etkilerini tartışmaya yönlendirmeli	.470	54.0	58.3	33.9	
	63	İçerikte, birey, grup ve kurumlar arasındaki anlaşmazlık örnekleri sunulmalı; bu anlaşmazlıkları giderme yolları tartışılmalı	.414	45.5	53.5	25.9	
	64	İçerikte, seviyeye uygun olarak güncel yenilikler tanıtılmalı, bunların yararları anlatılmalı	.549	61.2	57.0	29.1	
Öğrencilerin Toplumu ve Toplumsal Olayları Tanımalarını Sağlayan Çalışmaları İçeren Standartlar	65	İçerikte, bireyler, gruplar ve uluslar arasında olabilecek sosyal uyumsuzluklar tanıtılmalı	.507	53.0	58.8	27.2	
	66	Güç, eşitlik, yasa, özgürlük, sorumluluk ve haklar gibi cumhuriyetin temel esasları tanıtılmalı	.520	59.0	59.9	36.9	
	67	İçerikte, işbirliği yapmak için bir noktada uzlaşma yapma yolları anlatılmalı	.406	52.9	56.1	30.8	
	68	İçerikte, insanlar ve uluslar arasındaki işbirliği ve uyumsuzlukların sebepleri açıklanmalı, öğrenciler çözüme yönlendirilmeli	.520	49.2	48.4	26.3	
	69	İçerikte insan haklarıyla ilgili standartlar ve sorunlar tanıtılmalı, öğrenciler bunları araştırmaya yönlendirilmeli	.424	59.1	56.5	28.6	
	70	Zamanı değerlendirebilmek için yapılması gerekli faydalı çalışma örneklerine yer verilmeli	.806	61.8	69.0	42.3	
	71	İçerikte, sevgi ve saygıyla ilgili örnek durumlar yer almalı	.462	68.7	70.8	58.2	
	72	Seviyeye uygun olarak eğitimin önemi, cahil ile eğitilmiş insan arasındaki farklar anlatılmalı	.693	75.2	73.8	57.2	

	No	Değişkenler	Faktör yükü	A. Amaçlarla Tutarlılık Düzeyi (%)	B. Öğrenci Seviyesine Uygunluk Düzeyi (%)	C. İçerikte (Ders Kitabında) Yer Almaktadır (%)
		Standartlar				
Tarihsel süreci tanıtıcı çalışmaları içeren standartlar	73	İçerikte, öğrencinin geçmişte yaşanan olaylardan geleceği görmesine yardım edilmeli	.693	66.5	62.5	29.4
	74	İçerikte, basit zaman çizelgesi yapma ve okuma becerisini kazandıracak bilgiler bulunmalı	.746	59.9	60.1	31.8
	75	İçerikte, belge, mektup, harita, kitap ve günlük gibi geçmişte yazılan değişik kaynaklar incelenmeli	.423	58.8	58.6	31.6
Veri grafikleri ve sınıflama	76	İçerikte sınıflama sistemi açıklanmalı	.755	50.3	49.7	21.6
	77	İçerikte, veri grafikleri yapma ve grafik okuma yolları anlatılmalı	.412	54.8	55.6	31.2
Farklı kültürel görüşleri tanıtıcı çalışmaları içeren standartlar	78	Farklı kültürel görüşlerin, problem çözümlerine yardım etme biçimleri açıklanmalı	.828	55.1	48.4	28.9
	79	Çeşitli durumlardaki anlaşmazlıkların farklı kültür ve toplumlardaki çözümleri karşılaştırılmalı	.578	53.0	52.2	26.8
	80	İçerikte, potansiyel kültürel anlaşmazlık durumları tanımlanmalı	.539	54.8	51.4	21.9
	81	Farklı insanların, benzer olaylar hakkındaki düşüncelerine ilişkin örnekler yer almalı	.823	54.2	57.5	35.8
Fiziki sosyal çevreyi tanıtıcı çalışmaları içeren standartlar	82	Öğrencinin içinde yaşadığı sosyal çevre tanıtılmalı, sosyal çevreyle iyi ilişkiler kurma yolları anlatılmalı	.789	64.9	69.3	33.4
	83	Sınıfta, okulda, evde ve çevrede toplu yaşama biçimleri tanıtılmalı, toplu yaşama kuralları yer almalı	.642	70.8	72.7	43.5
	84	İçerikte hak ve sorumluluklar tanıtılmalı	.660	70.9	70.5	47.9
	85	Öğrencinin yaşadığı fiziki çevre tanıtılmalı ve bu çevreyi geliştirmek için yapılması gerekenler yer almalı	.734	63.1	66.3	45.2
Teknolojinin toplumu etkileme biçimlerini tanıtıcı standartlar	86	İçerikte, teknolojinin topluma yardım etme biçimlerini açıklayan örnekler bulunmalı	.460	66.8	71.9	39.9
	87	İçerikte teknolojinin çevreyi etkileme biçimleri tanıtılmalı	.418	52.6	58.8	36.4
	88	İçerikte, koruma amaçlı kullanılan (uydu sistemleri, kamera, radar gibi) teknolojik kontrol yolları tanıtılmalı	.377	50.8	53.7	29.6
	89	Öğrencinin günlük hayatında kullandığı araç-gereçler tanıtılmalı, bunları koruma yolları anlatılmalı	.804	75.9	71.9	36.0
Milli birliğini güçlendirici çalışmaları içeren standartlar	90	Milli bayramlarımız tanıtılmalı, bu günlerin bayram olarak kutlanmasının sebepleri açıklanmalı	.745	77.0	78.9	74.0
	91	İçerikte, bayrağın bir millet için önemi, bayrağın manevi değeri, nasıl kazanıldığı gibi bilgilere yer verilmeli	.887	76.7	82.1	71.6
	92	Atatürk'ün kişisel özellikleri, yaptığı işler hakkında bilgi verilmeli	.799	78.4	79.4	75.4
	93	İstiklal Marşı'nın bir millet için önemi, manevi değeri gibi konulara yer verilmeli	.862	73.2	81.3	70.5
	94	İçerikte Atatürk ilke ve inkılaplarının tanıtılmalı	.336	76.2	79.9	72.4
Doğal kaynakların oluşumu	95	İçerik insan yaşamı için gerekli olan organizmaları etkileyen çevre faktörlerini araştırmaya yönlendirmeli ve bu faktörleri tanıtılmalı	.460	63.9	63.3	21.7
	96	Çevredeki önemli doğal kaynakların oluşumu, elde edilme yolları ve doğal kaynakların sınırlı olduğunu gösteren örneklere yer verilmeli	.418	50.3	64.7	36.1
Standartların Desteklenme Oranı(%)				86.5	89.6	14.6

A. Öğretmenlerce belirlenen hayat bilgisi dersi içerik standartlarının öğretmen görüşlerine göre, amaçlarla tutarlılık düzeyi nedir?

Tablo 1’de de belirtildiği gibi öğretmen görüşlerine göre belirlenen standartlardan, 18, 21, 23, 35, 36, 39, 40, 43, 44, 50, 61, 68, 80 numaralı standartlar öğretmenlerce amaçlarla tutarlılık düzeyi bakımından desteklenmemiştir. Öğretmenlerce bu standartların desteklenmemesinin sebepleri arasında; bir kısım öğretmenlerin ilköğretim üçüncü sınıf hayat bilgisi dersinin amaçlarını anketi cevaplama sırasında hatırlayamama, verilen ifadeyi anlayamama, ya da anketi doldurmaya gereken önemi göstermemiş olmaları sayılabilir. Öğretmenlerin bu standartları desteklememesinde, mesleki kıdemlerinden dolayı yeniliğe açık olmamaları da ayrı bir etken olabilir. Ancak desteklenmeyen standartların dışındaki 83 standart öğretmenlerce kabul görmüştür. Bu sonuçlar bize araştırmanın başında sorulan; “öğretmenlerce belirlenen hayat bilgisi dersi içerik standartlarının öğretmen görüşlerine göre, amaçlarla tutarlılık düzeyi nedir?” sorusunun cevabını % 86.5 olarak vermiştir.

Kabul gören standartlar genel olarak incelendiğinde, bunların hayat bilgisi programı üçüncü sınıf hedefleriyle de uyumlu olduğu görülmektedir. Örneğin araştırmanın birinci standardı (içerik, doğa olayları hakkında merak uyandırmaya yönlendirmeli) hayat bilgisi dersinin genel hedeflerinden “doğa olaylarının etkilerini kavrayabilme” genel hedefiyle uyumludur. Aynı zamanda kabul gören standartların bir kısmı hayat bilgisi dersinin özel hedefleriyle de tutarlılık göstermektedir. Söz gelimi “çevredeki canlıların sayısal değişimlerini açıklayıcı örnekler bulunmalı” ifadesi hayat bilgisi ünitelerinden “çevremizdeki canlılar”

ünitesinin amaçlarıyla uyumluluk göstermektedir.

Araştırmada faktör analiziyle gruplanan standartlardan birinci grup; “araştırma, bilim, teknoloji ve toplum arasındaki ilişkileri tanıtıcı standartlar” grubudur. Bu gruptaki 17 standarttan 16 tanesi amaçlarla tutarlılık düzeyi bakımından yüksek oranda kabul görmüştür. Bu sonuç bize öğretmenlerin araştırma bilim ve teknolojiye daha çok önem verdiklerini; bu sınıf seviğinde öğrencilerin bu alanlara yönlendirilmesi gerektiğini düşündüklerini göstermektedir.

“Öğrencilerin kültürü ve kültürel özellikleri öğrenmesini sağlayan çalışmaları içeren standartlar”ın oluşturduğu grupta bulunan on bir içerik standardından dört tanesi öğretmenlerce amaçlarla tutarlılık düzeyi bakımından kabul görmemiştir. Ancak bunlardan 43 (farklı yer ve zamanlardaki insanların aynı konuyla ilgili, farklı dünya görüşleri tanıtılmalı) ve 44 (öğrenciye toplumsal değişim tanıtılmalı ve öğrencinin gelecekte bunların etkilerini tanınmasını sağlayacak örnekler bulunmalı) numaralı standartlar diğer alanlarda kabul görmüştür. Bu sonuçlar bize bu iki standardın amaçlarla uyumlu olmadığını ancak öğrenci seviyesine uygunluk düzeyi bakımından yeterli olduğunu ve mevcut içerikte bu türlü çalışmaların yer almadığını göstermektedir.

İçerik standartları genel olarak; eğitimsel sonuçlar, eğitim programı ve öğretimle ilgili üç amaca sahiptir. Standartlar öğrencilerin yönlendirildiği öğretim ve okullar için önemli olan hedeflerin ve halk tarafından tartışılan eğitim reformlarının planlanmasına yardım eder. İçerik standartları önemli bilgi ve yeteneklerin basit bir göstergesi değil,

daha ziyade içeriğin önemi ve önceliği açısından eğitim programının içermesi gerekenlerin göstergesidir. İçerik standartları, eğitim programı ve öğretime tutarlı bir yapı sağlamalıdır (McLaughlin and Shepard, 1995: 20). Bu yapı programı bir daraltma değil, eğitim öğretim rehberliğidir (Council for Basic Education, 1996). Shulman (1986)'a göre, öğretmen içerikte, konu ve pedagojik bakımdan içerik bilgisini kapsayan farklı, ancak ilgili öğeleri kavramsallaştırır. İçerik bilgisinin taksonomisi belirli bir konu disiplinindeki kavramları, ilkeleri ve yetenekleri tercih etmelidir.

Devletler içerik standartlarını geliştirmek için değişik yaklaşımları kabul ediyorlar. Dolayısıyla her devletin standardı spesifik seviye ve formatlarla farklılaşma eğilimindedir, ancak bazı devletlerin içerik çerçeveleri spesifik olmaktan ziyade önemli fikirlere odaklanır (Elmore and Fuhrman, eds. 1994).

Gandal (1995), ABD öğretmen federasyonunun; akademik içeriği, öğrenci başarısında yüksek nitelikli standartlar için gerekli olan on kriterden biri olarak kabul ettiğini belirtmiş ve standartların, reformların kapsamlı bir şekilde gerçekleşebilmesi için eleştirel bir temel olarak hizmet edeceğini, bu nedenle standartlar belirlenmeden öğretmen eğitimi, profesyonel gelişim, değerlendirme ve eğitim programındaki değişikliklerin doğru olmayacağını ifade etmiştir (Gandal, 1995: 1). Amerika'da modern standart hareketinin baş mimarlarından biri olan Ravitch (1995) standartların "neyin öğretileceğini" ve "ne tür bir performansın beklendiğini" açıkça ortaya koyması halinde başarıyı arttıracığını belirtiyor (Marzano and Kendall 1996: 2).

Eisner (1993), Sizer (1993) ve diğerleri standartların öğrencilerin başarıları gerekenler için beklentilerin üzerinde anlaşma sağladığını, standartların öğrencilerin öğrenmesi ve değerlendirilmesi için açık yönergeler sağlayan hedefler olduğunu belirtmişlerdir (Sizer and Rogers, 1993: 25).

Bir eğitim programda ulaşılmak istenen hedeflere uygun olarak seçilen içeriğin hedeflere uygun olabilmesi için öncelikle içeriğin standartlarının belirlenmesi gerekmektedir. İçerik standartları amaçlara uygun olarak belirlendiğinde amaçlarla içerik arasında uyum sağlanır ve böylece içerik, programın hedeflerine ulaşması yönünde hizmet etmiş olur. Belet (1999), tarafından yapılan benzer bir araştırmada öğretmenlere "Hayat Bilgisi programında yer alan içeriğin amaçları gerçekleştirebilecek biçimde düzenlenmiş olup olmadığı" sorulmuş ve öğretmenlerin % 63.9'u içeriğin amaçları gerçekleştirebilecek biçimde düzenlendiğine katıldıklarını belirtirken % 34.6'sı bu konuda olumsuz görüş belirtmişlerdir. Aynı araştırmacının, "Hayat Bilgisi programının amaçları, Fen Bilgisi programının amaçları ile tutarlı mıdır?" biçiminde sorduğu soruya ise, araştırmaya katılan öğretmenlerin %53.3'ü olumlu cevap vermişlerdir (Belet, 1999: 66).

Küçüktepe (1998) tarafından yapılan bir başka araştırmada ise 1998 Hayat Bilgisi programında hedefler belirlenirken, hedef kaynaklarından, toplumun ve bireyin ihtiyaçlarının yeterince analiz edilmediği sonucuna ulaşılmıştır (Küçüktepe, 1998, s.42).

B. Öğretmenlerce belirlenen hayat bilgisi dersi içerik standartlarının öğretmen görüşlerine göre, öğrenci seviyesine uygunluk düzeyi nedir?

Araştırmada ikinci alt probleme ait sonuçlar incelendiğinde; tablo 1’de de belirtildiği gibi öğretmen görüşlerine göre belirlenen standartlardan, 18, 30, 35, 39, 46, 50, 60, 68, 76, 78 numaralı standartlar öğretmenlerce öğrenci seviyesine uygunluk düzeyi bakımından desteklenmemiştir. Bu standartların gerçekleştirilebilmesi için gerekli olan ön öğrenmelere, öğrencilerin ilköğretim üçüncü sınıf düzeyinde sahip olamayacağı düşüncesiyle öğretmenler bu standartları desteklememiş olabilirler. Ancak bunların dışındaki 86 standart öğretmenlerce kabul görmüştür. Bu sonuçlar bize öğretmenlerce belirlenen, hayat bilgisi dersi içerik standartlarının % 89.6’sının öğrenci seviyesine uygun olduğunu göstermektedir.

Sonuçlara genel olarak bakıldığında; faktör analizi sonucunda oluşturulan 15 gruptan “araştırma, bilim, teknoloji ve toplum arasındaki ilişkileri tanıtıcı standartlar”ın oluşturduğu gruptaki 17 standart da öğretmenlerce öğrenci seviyesine uygun olarak bulunmuştur.

“Üretim, tüketim, ve dağıtım için organize olan insanların çalışmalarını içeren standartlar”ın oluşturduğu gruptaki sekiz standarttan yedi tanesi öğretmenlerce öğrenci seviyesine uygunluk düzeyi bakımından yeterli görülmüştür. Bu grupta; “içerikte, arz-talep-fiyat gibi ekonomik kavramlar açıklanmalı, ürün fiyatlarının, arz-talep dengesine göre belirlendiğini gösteren örnekler sunulmalı” şeklinde ifade edilen standart öğretmenlerin % 51.6’sınca kabul görmemiştir. Öğretmenler bu standardın öğrenci seviyesinin üzerinde

olduğu görüşündedirler. Ancak öğretmenlerce desteklenme oranı (%48.4) çok düşük değildir. İfadenin anlaşılma olmaması veya kavramların öğrenci seviyesinin üzerinde görünmesi kabul görmemesinin sebebi olabilir.

“Yaşadığı çevreyi harita kullanarak öğrenmelerini sağlayan çalışmalarını içeren standartlar”ın oluşturduğu grupta yer alan 12 standarttan iki standart öğrenci seviyesine uygun bulunmamıştır. Ancak bu standartlardan “sembol ve ölçek kullanarak bir haritanın nasıl çizildiği gösterilmeli” şeklinde ifade edilen standardı destekleyen ve desteklemeyen öğretmenlerin oranı birbirine eşittir. Öğrenci seviyesine uygunluk bakımından diğer gruptaki standartlar incelendiğinde, çoğunlukla standartların desteklendiği görülmektedir.

Bir öğretim programı için hazırlanan içerik standartları ülke geneli için hazırlanır, ancak uygulayıcı olan öğretmen standartları öğrenci seviyesini dikkate alarak basitleştirir ya da güçleştirir. Shulman (1987)’a göre, konu içerik bilgisi genellikle öğretmenin hafızasında birikmiş eski bir form gibi düşünülmemeli. Bir bilgi transferinin dikkate alınması gereklidir. Transfer sürecince, öğretmen öğrencilerin öğrenebilmesi için maksimum düzeyde anlaşılabilir ve öğretilebilir olması için bilgiyi yeniden şekillendirebilir, kavramların değişik biçimlerini tanımlayabilir ve konuyu detaylandırabilir. Öğretmen mevcut içerik bilgisini öğrenci seviyesine göre pedagojik açıdan betimlemelidir. Etkili bir öğretim için içerik, standartlara uygun olarak anoloji, örnekleme, açıklama, gösteri, öğrenme sırası ve alıştırmalarla öğrenci seviyesine uygun olarak öğretim sırasında ayarlanmalıdır.

Gandal (1995), standartların akademik başarıya odaklanması gerektiğini belirterek, eğitim programının akademik içeriği etrafında anlaşma oluşturma ve çocuklardan beklentilerimizi temele alan ilk adımın standartlar olduğunu ifade etmiştir (Gandal, 1995: 1).

Kendall (2001), bir içerik standardının, öğrencilerin belirli bir disiplin içinde yapması gereken özet bir tanım olduğunu belirtmiştir (Kendall, 2001: 2). Standartların öğrenci seviyesine uygun olması gereklidir. Standart seçimi için Gandal (1995), standartların yaş ve sınıf seviyesine göre düzenlenmesi gerektiğini, farklı seviyedeki öğrenciler için değişik beklentilerin açık bir betimlemesinin yapılması gerektiğini belirtmektedir (Gandal, 1995: 4).

Hazırbulunuşluluk öğrencinin bilişsel, duyuşsal, psikomotor beceri alanlarıyla ilgili düzeyidir. Bu nedenle içeriğin öğrencinin hazırbulunuşluluk düzeyine uygun olması gereklidir. İçerik öğrencinin içinde yaşadığı çevreye uygun olarak düzenlenmelidir. Hayat bilgisi dersinin hedeflerinden biri, “öğrencinin karşılaştığı temel sorunları çözebilmedir”. Bu amaca uygun olarak içerikte ele alınan örnekler çocuğun içinde yaşadığı ortamdan seçilmelidir; çünkü bu yaştaki çocuk; çevresinde gördüğü ve yaşadığı olgulardan seçilmiş örnekleri daha çabuk öğrenebilir. Bu tür bir seçim öğrenmeyi kolaylaştırabilir; kalıcılığı ve eğitimin ne işe yaradığını öğrencinin anında görmesini sağlayabilir (Sönmez, 1999a: 11-12).

Özçetin (2000), “1998 İlköğretim Hayat Bilgisi 3. Sınıf Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi” konulu araştırmasında içerik boyutuna ilişkin maddelere öğretmenlerin verdikleri cevapları mesleki kıdemlerine göre

gruplamıştır. Bu çalışmada “İçerik, öğrencilerin gelişim özelliklerine uygundur” ifadesine 11-15 yıllık öğretmenler (5’li puanlamaya göre 2.8 ortalama ile) orta düzeyde katıldıklarını ifade etmişlerdir (Özçetin, 2000: 60).

C. Öğretmenlerce belirlenen hayat bilgisi dersi içerik standartlarının öğretmen görüşlerine göre, içerikte (ders kitabında) yer alma düzeyi nedir?

Araştırmada cevap aranan beşinci probleme ait sonuçlar incelendiğinde; tablo 1’de de belirtildiği gibi öğretmen görüşlerine göre belirlenen standartlardan, 25, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 71, 72, 90, 91, 92, 93, 94 numaralı standartların öğretmenlerce içerikte (ders kitabında) yer aldığına, diğer 82 standardın ise içerikte yer almadığına karar verilmiştir. Bu sonuçlar, öğretmenlerce belirlenen, Hayat Bilgisi dersi içerik standartlarından ancak % 14.6’sının içerikte (ders kitabında) yer aldığını göstermektedir. Standartlar belirlenirken uygulanmakta olan Hayat Bilgisi programında da standartlar seçilmiştir. Örneğin “içerikte, öğrenci seviyesine uygun olarak hareket-kuvvet-enerji ilişkisi anlatılmalı” şeklinde olan 54 numaralı standart mevcut programda “hareket-kuvvet-enerji ilişkisini kavrayabilme” (MEB, 2000, s.122) şeklinde ifade edilen özel bir hedefdir. Bu nedenle hedeflere yönelik olarak hazırlanan içerikte(ders kitabında) bu standartla ilgili çalışmaların yer alması kaçınılmazdır. Öğretmenler anketteki ifadeleri mevcut içeriği dikkate alarak değerlendirme yaptıklarından bu standartların uygulanmakta olan içerikte yer aldığını belirtmişlerdir.

Eğitim programında içerik, eğitim amaçlarının gerçekleşmesinde araç olarak

kullanılır ve hedef davranışları kazandıracak biçimde ünite ve konuların düzenlenmesi şeklinde düşünülür. Ünite ve konular toplu olarak öğrencinin bir öğretim yılı süresince okuyacağı ders kitaplarına yerleştirilmektedir. Ders kitaplarının öğrencinin öğrenme güdüsünü destekleyecek biçimde ve eğitim programının hedeflerine uygun olarak hazırlanması gereklidir.

Hayat bilgisi dersi öğrencinin daha sonraki yıllarda alacağı fen bilgisi ve sosyal bilgiler derslerine hazırlık niteliğindedir. Hayat bilgisi dersi bu derslere bir temel oluşturur. Ancak uygulamadaki programın içeriğinde bir takım eksiklikler vardır. Örneğin araştırmada öğretmenlerce bütün değişkenlere göre desteklenen standartlardan biri olan “içerik, haritadaki ölçek ve sembolleri tanıtmalı” standardı mevcut hayat bilgisi içeriğinde yer almamaktadır.

Şahin (1998), “bir ders kitabı niçin kullanılır?” sorusunun cevabını şöyle vermiştir. Ders kitaplarının kullanılmasının birinci nedeni organizasyondur. Ders kitapları eğitim programına uygun olarak hazırlanmıştır. Eğitim programındaki amaçlar, içerik, etkinlikler ve değerlendirme özelliklerine uygun bilgiler sırasıyla yer almaktadır. İkinci neden, bir öğretim aracı olarak kitabın kullanılmasıdır. Pek çok öğretmenin bir ders kitabı seçmesinin ve kullanmasının üçüncü nedeni rahatlığıdır. Takip etmesi, ödevlendirmesi vs. kolaydır. Başka bir nedende öğrenci değerlendirmesinin amaçlanmasıdır. Çünkü bir ders kitabı bilginin özünü sağlar ve merkezi bilgi toplanmasını sağlar. Bir ders kitabının niteliği ve kullanılabilirliği önemlidir. Bir ders kitabının seçiminde birinci özellik içeriktir. İçerikte güncel bilgiler yer

almalıdır. Bilgilerin günlük yaşamla bağı kurulmalıdır. (Şahin, 1998, s.705).

Ders kitaplarında; konular günlük hayatla bağlantılı olarak bilimsel, doğal, toplumsal, estetik, ekonomik ve kültürel boyutları içinde ele alınır. Sınıf veya dönem seviyelerine göre öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılayacak ve onlara günlük hayatlarında uygulama imkanları sağlayacak konular veya üniteler halinde işlenir (Resmi gazete, 1996).

İçeriğin seçimi genellikle, konu alanı uzmanı bilim adamlarının bilgiye ve gerçeğe bakış açılarının yani felsefi görüşlerinin etkisinde kalmıştır. Bununla birlikte seçim için yol gösterici olabilecek, “anamlılık, geçerlilik, ilgi çekicilik, kullanılabilirlik, dayanıklılık, uygulanabilirlik” (Orstein and Hunkins 1988, s.169) gibi bazı ortak kriterler de oluşturulabilmiştir. En az içeriğin seçimi kadar önemli bir diğer konuda organizasyondur. İçeriğin organizasyonu, bilginin doğası, çocuğun büyümesi ve gelişmesi yani öğrenmenin karakteristiklerini dikkate almayı gerektiren karmaşık bir süreçtir (Erdem, 1992, s.335). İçeriğin organizasyonunda temelde iki boyuttan söz edilebilir. Bunlar değişik içerik alan, tip ve temaları arasındaki yatay ilişkililiği ifade eden bütünleştirme ve içeriği oluşturan kavram, ilke, olgu vb. içerik öğeleri arasındaki dikey ilişkililiği ifade eden aşamalıdır (Orstein and Hunkins, 1988, s.169).

İçeriğin seçimi ve düzenlenmesinin bu kadar karmaşık olmasının sonucunda ilköğretim okullarının ilk üç yılında okutulan hayat bilgisi dersinin içeriği de birbirine girmiştir. Öyle ki bir önceki yıl okutulan dersin içeriği bir sonraki yıl çok az değişikliklerle yeniden sunulmuştur. Doğanay ve Aslantaş (1994)’ın yaptıkları

çalışmada, “sağlığımızı nasıl koruyalım” ünitesinin konuları, üçüncü sınıfta “sağlığımızı koruyalım” ünitesi konularında tekrarlandığını belirtmişlerdir (Doğanay ve Aslantaş, 1994, s.886). İçerikle ilgili böyle problemlerin giderilebilmesi için öncelikle içerik standartlarının belirlenmesi daha sonra bu standartların içerik seçiminde kullanılması gerekmektedir.

Eğitimciler diğer yolların yerine standartların eğitim ve öğretime hizmet etmesi için; eğitim programı, öğretim ve değerlendirmeyi standartlarla birlikte sıralarlar. Amaçlar, 25 yıldır hedefler ve konular etrafında organize edilmekteydi; ancak şimdi eğitim-öğretim sürecine standartlarda katılmaktadır. Standartlar ortak bir vizyonda eğitimcilere yardımda başa geçmesine rağmen eğitimciler, okulların sadece test puanlarını dikkate alarak öğrencileri mezun etmişlerdir. Eğer bu test ve standartlarda başarı bekleniyorsa, eğitimcilerin; eğitimin merkezine öğrencilerin başarılarının yanında ilgilerini ve standartlara uygun çalışmalarını da dikkate alma ihtiyaçları kaçınılmazdır (Richard et al., 2001, s.56). Blank (1996)’a göre, standartlar eğitimsel politika ve uygulamaların tamamına potansiyel bir etki sağlar. Çünkü standartlar konu içeriğinde ve doğru politikalarda eşitlik sağlamada, eğitimin uygulamaya geçirilmesinde, içeriğin organizesinde ve bilim eğitimine vizyon sağlamada kullanılır.

Araştırmada kullanılan içerik standartlarından desteklenmeyen standartların çoğunluğu; alanların birinde desteklenmiyorsa diğer alanlarda da buna bağlı olarak ya kabul görmüyor ya da kabul görme oranı düşük çıkıyor. “içerikte, arz-talep-fiyat gibi ekonomik kavramlar

açıklanmalı, ürün fiyatlarının, arz-talep dengesine göre belirlendiğini gösteren örnekler sunulmalı” şeklinde ifade edilen 18 numaralı standart; amaçlarla tutarlılık, öğrenci seviyesine uygunluk düzeyleri bakımından kabul görmemiştir. Yine 21 numaralı standart (hükümetin bilim ve teknolojiye uyguladığı politika ve yasalarla ilgili örnekler tanıtılmalı) amaçlarla tutarlılık düzeyi bakımından desteklenmemiştir. Araştırmaya seçilen değişkenler içerik seçiminde dikkate alınması gerekli kriterlerden seçilmiştir. Bu nedenle bir değişkene göre desteklenmeyen standart başka bir değişkene göre de desteklenmemiştir.

Araştırmadan elde edilen bulgular genel olarak incelendiğinde, öğretmenlerce belirlenen 96 tane içerik standardının;

% 86.5’i amaçlarla tutarlılık düzeyi bakımından,

% 89.6’sı öğrenci seviyesine uygunluk,

Bu standartlardan ancak %14.6’sının içerikte(ders kitabında) yer aldığı belirtilmiştir.

Bu sonuçlar bize araştırmada öğretmenlerce belirlenen içerik standartlarının yine öğretmenlerce büyük oranda kabul gördüğünü göstermektedir.

Öneriler

Yapılan çalışma sonucunda, “öğrencilerin araştırma, bilim, teknoloji ve toplum arasındaki ilişkileri öğrenmesini sağlayan çalışmaları içeren standartlar”dan; 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17 numaralı standartlar öğretmenler tarafından amaçlarla tutarlılık ve öğrenci seviyesine uygunluk düzeyleri bakımından yeterli bulunmuştur. Ayrıca öğretmenler bu standartlarla ilgili çalışmaların içerikte (ders kitabında) yeterli düzeyde olmadığı

görüşünü belirtmişlerdir. Bu sonuçlara göre, bu standartlarla ilgili çalışmaların içeriğe konulması gereklidir.

“Öğrencilerin; üretim, tüketim ve dağıtım için organize olan insanların çalışmalarını tanımalarına yardımcı olan standartlar”dan 20, 22, 25 numaralı standartlar öğretmenler tarafından amaçlarla tutarlılık ve öğrenci seviyesine uygunluk düzeyleri bakımından yeterli bulunmuştur. Ayrıca öğretmenler bu standartlarla ilgili çalışmaların içerikte (ders kitabında) yeterli düzeyde olmadığı görüşünü belirtmişlerdir. Bu sonuçlara göre, bu standartlarla ilgili çalışmalara içerikte yer verilmelidir.

“Öğrencilerin yaşadığı çevreyi harita kullanarak öğrenmelerini sağlayan çalışmaları içeren standartlar”dan 26, 27, 28, 29, 32, 33, 34, 37 numaralı standartlar öğretmenler tarafından amaçlarla tutarlılık ve öğrenci seviyesine uygunluk düzeyleri bakımından yeterli bulunmuştur. Ancak öğretmenler bu standartlarla ilgili çalışmaların içerikte (ders kitabında) yeterli düzeyde olmadığı görüşünü belirtmişlerdir. Bu sonuçlara göre, bu standartlarla ilgili çalışmalara içerikte yer verilmelidir.

“Öğrencilerin kültürü ve kültürel özellikleri öğrenmesini sağlayan çalışmaları içeren standartlar”dan 38, 41, 42, 45, 47, 48 numaralı standartlar öğretmenler tarafından amaçlarla tutarlılık ve öğrenci seviyesine uygunluk düzeyleri bakımından yeterli bulunmuştur. Ancak öğretmenler bu standartlarla ilgili çalışmaların içerikte (ders kitabında) yeterli düzeyde olmadığı görüşünü belirtmişlerdir. Bu sonuçlara göre, bu standartlarla ilgili çalışmalara içerikte yer verilmesi uygun görülmektedir.

İçerik, öğrencinin içinde yaşadığı kültürel değerlere göre düzenlenmelidir

(Sönmez, 1999a, s.72). Şüphesiz ülkemizde her bölgeye göre bir içerik düzenlemek mümkün değildir. Ancak düzenlenen genel bir içerik bölgesel farklılıklar dikkate alınarak uygulanmalıdır. Özçetin (2000), yaptığı araştırmada “hedefler toplum inançları, değerleri ve felsefesine uygundur” ifadesine öğretmenler, 5’li puanlamaya göre 3.39 ortalama ile katıldıklarını ifade etmişlerdir (Özçetin, 2000, s.52).

Belet (1999), araştırmasında öğretmenlere, “Hayat Bilgisi programının amaçları toplumun değerleri ile tutarlı mıdır?” sorusunu yöneltmiş ve öğretmenlerin % 72.9’u programın amaçlarının toplumun değerleri ile tutarlı olduğu görüşünü belirtmişlerdir (Belet, 1999, s.45).

Bruns ve Frazier (1957), yaptıkları çalışmada Amerika’da 23 okul sisteminin “İlkokul Sosyal Çalışmalar Ders Programlarını” incelemişler ve ilkokul 3. sınıf düzeyinde sosyal çalışmalar programlarında konu alanı olarak kültürün bulunduğunu belirtmişlerdir (Bruns and Frazier, 1957, s.203).

“Öğrencilerin seviyelerine uygun olarak küresel ilişkileri öğrenmelerini sağlayan çalışmaları içeren standartlar”dan 49 ve 52, 53 numaralı standartlar öğretmenler tarafından amaçlarla tutarlılık ve öğrenci seviyesine uygunluk düzeyleri bakımından yeterli bulunmuştur. Ayrıca öğretmenler bu standartlarla ilgili çalışmaların içerikte (ders kitabında) yeterli düzeyde olmadığı görüşünü belirtmişlerdir. Bu sonuçlara göre, bu standartlarla ilgili çalışmalara içerikte yer verilmesi uygun görülmektedir.

“Öğrencilerin toplumu ve toplumsal olayları tanımalarını sağlayan çalışmaları içeren standartlar”dan 64, 65, 66, 67, 69 ve

70 numaralı standartlar öğretmenler tarafından amaçlarla tutarlılık ve öğrenci seviyesine uygunluk düzeyleri bakımından yeterli bulunmuştur. Ayrıca öğretmenler bu standartlarla ilgili çalışmaların içerikte (ders kitabında) yeterli düzeyde olmadığı görüşünü belirtmişlerdir. Bu sonuçlara göre, bu standartlarla ilgili çalışmalara içerikte yer verilmesi uygun görülmektedir. Ellsworth (1962)'un söylediği gibi “çocuklara sürekli ve uygun şekilde, farklı yerlerdeki, okullarda, sınıflarda, uluslarda, ülke ve şehirlerdeki olaylar hakkında eleştirel düşünme ve sistematik öğrenmelerine sosyal çalışmalar çerçevesinde yardımcı olunmalıdır” (Michaelis, 1962, s.124).

Bu alanla ilgili standartlardan 60 numaralı standart (içerikte, vatandaşların halk politikalarında etkili olabileceği hareketler açıklanmalı) öğrenci seviyesine uygunluk düzeyi bakımından öğretmenlerce desteklenmemiş; ancak amaçlarla tutarlılık düzeyi bakımından öğretmenlerce desteklenmiş ve içerikte yer almadığı belirtilmiştir. Buna göre bu standardın yeniden düzenlenerek öğrenci seviyesine uygun hale getirildikten sonra içeriğe konulması gerekmektedir.

Standartların toplumsal olaylardan bağımsız olmamalı. Toplum standartları tanımlı yapısına uygun olanları desteklemeli uygun olmayanları eleştirebilmelidir. Amerika’da özellikle eyalet standartları halkın büyük desteğine sahiptir (Doyle, 1999; Quality Conts 2000, 2001). Standartların halkın desteğini alması kesinlikle şüpheli değildir; çünkü ulusal ve eyalet standartları geniş ve farklı toplulukların katıldığı bir fikir birliğinin göstergesi olan ve siyasi bir süreç vasıtasıyla geliştirilen politik belgelerdir (Bybee, 1997; Collins, 1998; Lerner, 2000).

“Öğrencilerin seviyelerine uygun olarak tarihsel süreci tanımalarına yardımcı olabilecek çalışmaları içeren standartlar”dan 73, 74 ve 75 numaralı standartlar öğretmenler tarafından amaçlarla tutarlılık ve öğrenci seviyesine uygunluk düzeyleri bakımından yeterli bulunmuştur. Ayrıca öğretmenler bu standartlarla ilgili çalışmaların içerikte (ders kitabında) yeterli düzeyde olmadığı görüşünü belirtmişlerdir. Bu sonuçlara göre, bu standartlarla ilgili çalışmalara içerikte yer verilmelidir.

Tarih standartları tarihsel bilgileri öğrenciler için değerlendirme, analiz etme ve sorgulamayı belirtir. Bu tür standartların en son amacı demokratik bir toplumda katılımcı vatandaşlar oluşturmaktır (NCHS, 1996, s.41). Black (2001)e göre, tarih standartlarında, sadece gerçeğin bir hikayesini elde etmekten ziyade, cevapları bulmak, daha kompleks soruları cevaplamak, tahminlerde bulunmak daha önemlidir (Black, 2001, s.107).

Bender (2000)'e göre, arkeoloji ve tarih için eğitim programı standartları son zamanlarda bu disiplinlerin öğretimine büyük önem verildiğini göstermektedir. Her ikisi de bilgi hazırlama, değerlendirme, analiz gibi araştırma yetenekleri eğitimi tavsiye eder. Standartlar öğretilmesi zorunlu olan farklı konuları belirtmek yerine daha çok karşılaştırılabilen arkeoloji veya tarihsel konulardaki düşünce yeteneklerini geliştirmeyi amaçlar. Tarih için eğitim programı standartları çoğunlukla tarihsel materyalleri anlamayı geliştirmek için önemli yetenekleri kazandırmayı amaçlar (Black, 2001, s.104).

“Öğrencilerin seviyelerine uygun olarak veri grafiklerini ve sınıflamayı tanımalarına yardımcı olabilecek çalışmaları içeren standartlar”dan 77 numaralı standart

(içerikte, veri grafikleri yapma ve grafik okuma yolları anlatılmalı) öğretmenler tarafından amaçlarla tutarlılık ve öğrenci seviyesine uygunluk düzeyleri bakımından yeterli bulunmuştur. Ayrıca öğretmenler bu standartlarla ilgili çalışmaların içerikte (ders kitabında) yeterli düzeyde olmadığı görüşünü belirtmişlerdir. Bu sonuçlara göre, bu standartlarla ilgili çalışmalara içerikte yer verilmelidir.

Bu alanla ilgili standartlardan 76 numaralı standart (içerikte, sınıflama sistemi açıklanmalı) öğrenci seviyesine uygunluk düzeyi bakımından öğretmenlerce desteklenmemiş; ancak amaçlarla tutarlılık düzeyi bakımından öğretmenlerce desteklenmiş ve içerikte yer almadığı belirtilmiştir. Buna göre bu standardın yeniden düzenlenerek öğrenci seviyesine uygun hale getirildikten sonra içeriğe konulması gerekmektedir.

“Öğrencilerin seviyelerine uygun olarak farklı kültürel görüşleri tanımlarına yardımcı olabilecek çalışmaları içeren standartlar”dan 81 numaralı standart (farklı insanların, benzer olaylar hakkındaki düşüncelerine ilişkin örnekler yer almalı) öğretmenler tarafından amaçlarla tutarlılık ve öğrenci seviyesine uygunluk düzeyleri bakımından yeterli bulunmuştur. Ayrıca öğretmenler bu standartlarla ilgili çalışmaların içerikte (ders kitabında) yeterli düzeyde olmadığı görüşünü belirtmişlerdir. Bu sonuçlara göre, bu standartlarla ilgili çalışmalara içerikte yer verilmelidir.

Bu alanla ilgili standartlardan 78 numaralı standart (farklı kültürel görüşlerin, problem çözümlerine yardım etme biçimleri açıklanmalı) öğrenci seviyesine uygunluk düzeyi bakımından öğretmenlerce desteklenmemiş; ancak amaçlarla tutarlılık düzeyi bakımından öğretmenlerce

desteklenmiş ve içerikte yer almadığı belirtilmiştir. Buna göre bu standardın yeniden düzenlenerek öğrenci seviyesine uygun hale getirildikten sonra içeriğe konulması gerekmektedir.

“Seviyelerine uygun olarak fiziki ve sosyal çevreyi tanımlarına yardımcı olabilecek çalışmaları içeren standartlar”dan 82, 83, 84, 85 numaralı standartlar öğretmenler tarafından amaçlarla tutarlılık ve öğrenci seviyesine uygunluk düzeyleri bakımından yeterli bulunmuştur. Ayrıca öğretmenler bu standartlarla ilgili çalışmaların içerikte (ders kitabında) yeterli düzeyde olmadığı görüşünü belirtmişlerdir. Bu sonuçlara göre, bu standartlarla ilgili çalışmalara içerikte yer verilmelidir. Topses(2001)’e göre hayat bilgisi dersleri, toplumsal yaşamın çeşitli kurallarını, yasalarını, değerlerini ve bu konuda yazılan ya da yazılacak olan metinlerle çocuğa tanıtabilmelidir. Bu kural ve değerlerin önem ve rollerinin yanında, onlara uyma biçimlerinin de önemli olduğunu belirtilerek, çocuğun topluma edilgen değil, etken uyum sağlaması yönünde bilinç ve değerler geliştirmesi sağlanabilir (Topses, 2001: 16). Hayat Bilgisi öğretiminin istenen standartları ve hedeflere ulaştırılabilmesi için okulun yakın çevresinde, ülkede ve dünyada hemen hemen her gün meydana gelen, sosyal, ekonomik, siyasi, teknolojik ve kültürel olayların incelenip yorumlanarak öğrencilere yardımcı olunmalıdır (Şahin, 2002: 225).

“Seviyelerine uygun olarak teknolojinin toplumu etkileme biçimlerini tanımlarına yardımcı olabilecek çalışmaları içeren standartlar”dan 86, 87, 88 ve 89 numaralı standartlar öğretmenler tarafından amaçlarla tutarlılık ve öğrenci seviyesine uygunluk

düzeyleri bakımından yeterli bulunmuştur. Ayrıca öğretmenler bu standartlarla ilgili çalışmaların içerikte (ders kitabında) yeterli düzeyde olmadığı görüşünü belirtmişlerdir. Bu sonuçlara göre, bu standartlarla ilgili çalışmalara içerikte yer verilmelidir. Toplumun her kesiminin ihtiyacı olan teknoloji eğitimini, bu yaş grubundaki öğrencilerin de seviyelerine uygun olarak alması teknoloji okur yazarlığını geliştirecektir. Ancak böyle bir eğitimin yapılabilmesi için teknolojiyle ilgili standartların başka çalışmalarla belirlenmesi gereklidir. Reeve'e (2002) göre, STL (Standars for Technological Literacy-Teknoloji Okur-yazarlığı için Standartlar) ile teknoloji eğitim programını düzenlemek hiç de güç değildir. İlk olarak, teknoloji eğitimi öğretmenleri ve eğitim programı ekibi benzer belgeler olan STL'nin vizyonunu ve misyonunu belirlemeliler. Daha sonra yeni eğitim programını geliştirme veya eski eğitim programının revize edilme sürecinde, ekibin geçmişte kullandığı programın aksayan yönleri tespit edilir. Son olarak da bugünkü toplumun ihtiyaçlarına uygun olarak geliştirilen teknoloji okur-yazarlığını, öğrencilerin anlaması ve uygulaması için sürekli dönüt ve düzeltmelerle değerlendirmeye çaba gösterir.

“Seviyelerine uygun olarak doğal kaynakların oluşumunu ve insan yaşamı için önemini tanımalarına yardımcı olabilecek çalışmaları içeren standartlar”dan 95 ve 96 numaralı standartlar öğretmenler tarafından amaçlarla tutarlılık ve öğrenci seviyesine uygunluk düzeyleri bakımından yeterli bulunmuştur. Ayrıca öğretmenler bu standartlarla ilgili çalışmaların içerikte (ders kitabında) yeterli düzeyde olmadığı görüşünü belirtmişlerdir. Bu sonuçlara göre, bu standartlarla ilgili çalışmalara içerikte yer verilmelidir.

Öğretmenlerce belirlenen 96 tane içerik standardından ancak % 14.6'sının içerikte (ders kitabında) yer aldığı belirtilmiştir. Bu sonuçlara göre öğretmenlerce kabul gören standartlarla ilgili çalışmaların kapsamı ülke genelinde yapılacak araştırmalarla belirlendikten sonra uygun olan standartlarla ilgili çalışmaların ders kitaplarına konulması faydalı olacaktır.

Bu çalışma Erzurum il örneğine göre yapılmıştır. Yeni çalışmaların Türkiye örneklemini dikkate alınarak yapılması uygun olabilir.

Yapılan araştırmada kullanılan değişkenlerin yanı sıra standartların farklı değişkenlerle (öğrencileri bir üst sınıfa hazırlama düzeyi, kültürel değerlere uygunluk, okul çevre imkanlarıyla kazandırılabilme, diğer derslerle tutarlık, toplumsal fayda düzeyi...) yeniden değerlendirilmesi yararlı olabilir.

Standartların okul-çevre imkanlarıyla; strateji, yöntem ve tekniklerle kazandırılabilme düzeylerini değerlendirmek için deneysel çalışmalar yapılabilir.

Ülke genelinde yapılacak çalışmalarla her dersin standartları belirlemeli, öğretmenler standartlara dayalı eğitim konusunda bilgilendirildikten sonra yapılan eğitim bu yönde olmalıdır.

Standartlarda bütün alanların tam anlamıyla temsil edilmesi mümkün değildir. Skoog ve Bilica (2002), eyalet standartlarıyla ilgili olarak yaptıkları çalışmada; ABD'deki bütün eyalet standartları içinde “türlerin değişimiyle ilgili standartlar”ın oranını % 92; “doğal seleksiyon ile ilgili standartlar”ın oranını % 92; “insan gelişimiyle ilgili standartlar”ın oranını %14 olarak bulmuştur (Skoog and Bilica, 2002, s.457-458). Alt kategorilere

ait standartların, genel standartları %100 oranında temsil edebilmesi için sürekli revize edilmesi, yeni çalışmalarla desteklenmesi gerekmektedir.

Standartlar bilimsel, teknik ve deneysel çalışmaların kesinleşmiş sonuçlarıdır. Kesinleşen bu sonuçlar gelişmeye açık olmalı bu günün şartlarıyla birlikte gelecekteki gelişme imkanlarını da dikkate almalıdır.

Standartların hazırlanmasında ilgili kurum ve kuruluşların dengeli bir şekilde katılımı sağlanarak kurullar arası uzlaşma sağlanmalıdır. Bizim yaptığımız çalışma bu kurumlardan yalnızca öğretmen boyutunu ele almaktadır. Yeni çalışmalarda belirlenen standartlar dikkate alınarak öğrenci, veli, ilgili alan uzmanı olan öğretim elemanı boyutları da araştırılmalıdır.

Eğitimde toplam kalitenin artırılabilmesi için içerikte standartların belirlenmesi ve bu standartların sürekli güncellenmesi gereklidir; ancak buradaki standartlar bir ders kitabının biçimsel anlamda yenilenmesi değildir. İçeriğin belirlenmesi, içerikte kullanılan yazının puntosu, resmin yeri gibi fiziksel anlamda olmak yerine birtakım bilimsel çalışmalardan sonra belirlenen standartlara uygun olmalıdır.

KAYNAKLAR

- Belet, D., 1999, İlköğretim Okullarında Uygulanan Hayat Bilgisi Programının Değerlendirilmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üni., Sosyal Bilimler Ens., Eskişehir.
- Black, M. S., May/June 2001, "Maturing Gracefully? Curriculum Standards for

History and Archaeology", The Social Studies.

- Blank, R., 1996, "How are State Curriculum Frameworks in Science Changing Across the States", NASSP Bulletin, 80 (577), (16-23).
- Bruns R. F. and Frazier, A., May, 1957, "A Survey of Elementary School Social Studies Programs" *Social Education*, (202-204).
- Bybee, R.W., 1997, *Achieving Scientific Literacy*. Portsmouth, NH: Heinemann.
- Collins, A., 1998, "National Science Education Standard: Political Document.", *Journal of Research in Science Teaching*, 35(7), (711-727).
- Council for Basic Education, 1996, *Judging Standards in Education Reform.*, Washington, DC: Council for Basic Education.
- Demirel, Ö., 1999, *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme*. Pegem Yayıncılık, Ankara.
- Doğanay, A. ve Aslantaş, Ö., 1994, "İlköğretim Programlarında Mihver Derslerin Konu Tekrarı Açısından Analizi", *1. Eğitim Bilimleri Kongresi*, Bildiriler, Cilt 1, Çukurova Üni. Eğit. Fak. Adana (883-890).
- Doyle, D., 1999, "De Facto National Standards." *Education Week*, 18(42), 36,56.
- Elmore, R.E. and S.H. Fuhrman, eds. 1994, *The Governance of Curriculum: 1994 Yearbook of the Association for Supervision and Curriculum Development*. Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Erdem, M., 1992, "İlköğretimde Fen Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Derslerinin

- İçeriklerinin Düzenlenişindeki İlkeler” *Türkiye’de İlköğretim Sempozyumu*. (21-22 Mayıs). Eğitim Fak. Dergisi, Sayı: 8, (335-338), Hacettepe Uni., Ankara.
- Gandal, M., 1995, “Not All Standarts Are Created Equal”, *Educational Leadership*, Volume 52, Number 6, Washington.
- Kaptan, S., 1993, Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri. Tekışık Web Ofset Tesisleri, Ankara.
- Karasar, N., 1991, *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara.
- Kendal, J.S., 2001, *A Technical Guide for Revising or developing Standards and Benchmarks*. Office of Educational Research and Improvement U.S. Department of Education, Washington, D.C. 20208.
- Küçüktepe, C., 1998, “EARGED tarafından Geliştirilen 1998 Hayat Bilgisi Programının Program Geliştirme İlkelerine Uygunluk Derecesi” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üni. Sosyal Bil. Enst. Bolu.
- Lerner, L.S., 2000, *Good Science, Bad Science: Teaching Evolution in the States*. Long Beach, CA: Thomas B. Fordham Foundation.
- Marzano, R., J. and Kendall, J.S. 1996, *A Comprehensive Guide to Designing Standards-Based Districts, Schools, and Classrooms*. McREL, 2550 S.Parker Rd..
- McLaughlin, M.W., and I.A. Shepard with J.A.O’Day. 1995, *Imroving Education Through Standars-Based Reform*. Stanford, C.A: The National Academy of Education.
- MEB, 2000, *İlköğretim Okulu Ders Programları*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.
- Michaelis, J.U., 1962, *Social Studies in Elementary Schools*. Thirty-Second Yearbook. Washington, D.C.: National Council for the Social Studies.
- National Science Education Standards, [http://www.nap.edu/readingroom/books/nses/\(2000\)](http://www.nap.edu/readingroom/books/nses/(2000)).
- NCHS, 1996, National Center for History in Schools, National Standards for History Los Angeles, (41).
- NCSS. (The Board of Directors of National Council for the Social Studies)., <http://www.socialstudies.org/standards/stitle.html> (January, 1996).
- Ornstein, A.C. and F.P., Hunkins. 1988, *Curriculum: Foundations, Principles and Issues* Prentice Hall. Englewood Cliffs, New Jersey-.
- Özçetin, A., 1998, “İlköğretim Hayat Bilgisi 3. Sınıf Programının Öğretmen Görüşleri Açısından Değerlendirilmesi”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Onsekiz Mart Üni. Sosyal Bil. Ens. Çanakkale 2000.
- Özdamar, K., 1999, *Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi*.(2.Baskı). Kaan Kitabevi, Eskişehir.
- Quality Count 2000. Seeking Stability for Standards-Based Education (Online). Education Week on the Web. Available:http://edweek.com/srepart/s/qc01/articles/qc01story.cfm?slug=17_exec-sum.h20.,2001
- Reeve, Edwar M., October 2002, “*Translating Standard for Technological Literacy into*

- Curriculum*”, The Technology teacher, (33-36).
- Resmi Gazete., “Kitap Nitelikleri ve Hazırlanması-Kitaplarda Aranacak Nitelikler”, 03.09.1996 tarih ve 22746 Sayılı *Resmi Gazete*, 1996.
- Richard, W. Strong. Harvey F. Silver and Matthew J. Perini., November 2001, “*Making Students as Important as Standards*” Association for Supervision and Curriculum Development. Educational Leadership, (56-61).
- Sizer, R., and G. Rogers., 1993, *Designing Standards: Achieving the Delicate Balance*. Educational Leadership 50(5), (24-26)
- Shulman, L.S., 1986, “*Those Who Understand: Knowledge Growth in Teaching.*” Educational Researcher, 15(2), (4-14).
- Shulman, L.S., 1987, “*Knowledge and Teaching: Foundations of the New Reform.*” Harvard Educational Review, 57, (1-20).
- Skoog, G. and Bilica K., 2002, “*The Emphasis Given to Evolution in State Science Standards: A Lever for Change in evolution Education?*” Science Education, Vol.:86, Issue: 4, (445-460).
- Smith, H.W., 1975, *Strategies of Social Research. The Methodological Imagination*. Prentice-Hall.
- Sönmez, V., 1999a, *Hayat Bilgisi Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu*. MEB Yayınları: 3230, İstanbul
- Şahin, Ç., 2002, “Hayat Bilgisi Öğretiminde Eğitici Çalışmaların Yeri ve Önemi” AÜ. KKEF Dergisi, Eğitim Bilimleri Özel Sayı, Sayı 6, Erzurum, (214-226).
- Şahin, T., 1998, “İlköğretimde Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Değerlendirilmesi” *VII.Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi(9-11 Eylül)*. Selçuk Üni.Eğit. Fak.Eğitim Bil. Böl. Cilt I Konya.
- Topses, G., 2001, “Hayat Bilgisi Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Hazırlama Gerekçesi” *Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu- Hayat Bilgisi 1-3*(Ed. Leyla Küçükahmet). Nobel Yayın Dağıtım, Ankara (1-17).
- Uçan, A., 1989, “Çağdaş Eğitimde Program geliştirme sürecine Genel bir Bakış,” *İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Sempozyumu bildiri Özetleri:15-17 Haziran 1989*, İ.Ü. Eğitim Fak. Malatya..
- Varış, F., 1994, *Eğitim Bilimine Giriş*. Ankara.